

Mikko Kuustonen

”Tasapainottelen ilon ja syyllisyyden välillä”

Suurena humoristina tunnettu Mikko Kuustonen on käynyt lapsuudesta saakka painia ääritunteiden kanssa. Viime vuosina elämä on tuonut Mikolle monta aihetta uusiin lauluihin. Hänestä on tullut isoisä ja osa uusperhettä. Pällimmäisenä mielessä on kiitollisuus.

teksti Sanna Wallenius kuvat Kari Kaipainen

■ Mikko on julkaissut yhdeksän vuoden tauon jälkeen levyn ja suuntaa kiertueelle. ”Se tulee yhteiskunnalle halvemmaksi kuin panna minut laitokseen”, muusikko vitsailee.

”Lupasin äidin kuolinvuoteella tehdä kaikkeni parantaakseni hänet. Tunsin epäonnistuneeni, kun en pystynyt pelastamaan häntä.”

Mikko Kuustonen, 57, ei osaa itkeä. Tähän päätelemään tultiin lehtiartikkelissa, joka listasi edellisen *Vain elämää* -sarjan dramaattisimpia liikuttajia. Tarkkasilmäiset olivat panneet merkille, että Kuustonen pyyhkäisi silmäkulmaansa televisiossa vain kerran.

”Kauhean vaikea on tämän jälkeen vakuutella, että oikeasti olen kyllä herkkä ihminen”, Mikko sanoo ja virnistää. Poskiin painuvat tutut hymykuopat.

Nauru onkin Mikko Kuustosen tavaramerkki. Yleensä sitä edeltää jokin arkipäiväinen huomio, jolla on tapana kääntyä Mikon suussa hykerryttäväksi lohkaisuksi. Oivaltavasta huumorintajusta on ollut hyötyä varsinkin television viihdeohjelmissa, joiden vakiokasvoksi verbaalisesti lahjakas taiteilija päätyi 2000-luvulla.

Mikko tietää, että tämän päivän nuorille hän on lähinnä näyttelijäisarusten, **Iina** ja **Minka Kuustosen** isä, joka murjaisee hauskoja juttuja *Hyvät ja huonot uutiset* -ohjelmassa. Parikymppisten sukupolvi ei ole nähnyt hulmuavalla rokkikutukalla varustettua Kuustosta kitaran varressa eikä tunnista 1990-luvun hittiä *Enkelit lentää sun uniin*.

”Onneksi”, Mikko parahtaa.

Kymmenen vuotta sitten Mikko kyllästyi keikkaelämään itsekin.

”Tunsin itseni jukeboksi, joka toisti samoja ralleja. Olin tehnyt keikkoja ja levyjä liian kovalla tahdilla ja kipinä oli hiipunut. Huomasin myös julkaisseeni monia lauluja, joihin en ollut jälkikäteen tyytyväinen.”

Kutsu *Vain elämää* -ohjelmaan muutti kaiken, vaikka Mikko empikin mukaan lähtemistä. Muistojen kaiveleminen miljoonayleisön edessä pelotti, mutta lopulta se kannatti. Mikko rakastui uudelleen musiikkiin.

”Ensin minua vierastutti ajatus poppareiden terapiakerhosta, jossa liikututaan omista teoksista. Vasta Hirvensalmen-leirillä aloin tajuta, kuinka nerokkaasti konsepti toimii. Olimme niin intensiivisesti yhdessä ja irti muusta maailmasta, että biisit avasivat ikkunoita menneeseen. Eivät kaikki tunnemyrskyt edes ruutuun mahtuneet”, Mikko sanoo.

Näyttää siltä, että pääsi sisällä on kivi, jota hakkaat vuodesta toiseen, totesi terapeutti Mikko Kuustoselle kerran.

Mikolle kivi on tuttu kaveri, sillä hän on elänyt sen kanssa lapsesta saakka.

”Se on kipu, joka on ollut elämäni keskeisiä tunteita ja osa perusvirettä. Piikki lihassa, jonka tunnen aina, kun olen yksin.

Ajaudun helposti synkkiin syövereihin, jolloin pyöritän läpi samat kelat syyllisyydestä ahdistukseen, aggressioon ja tyhjiyteen”, Mikko tunnustaa.

Synkillä ajatuksilla ei ole välttämättä mitään yhteyttä elämäntilanteeseen. Kipu voi tulla silloinkin, kun kaikki on päällisin puolin hyvin.

”Tlossani on aina annos surua ja kiitollisuudessa jäljet syyllisyydestä. Hyväksyn jo, että tulen tasapainottelemaan näiden kahden ääripään välillä, mutta on tämä ollut pitkä polku kulkea.”

Mikko arvelee, että kivun perimmäiset syyt juontavat juurensa lapsuuden tapahtumiin. Hän oli vain kuusitoistavuotias, kun äiti kuoli syöpään. Kuusilapsisen perheen kuopus jäi asumaan isän kanssa Oravikosken kaivoskylään.

”Lupasin äidin kuolinvuoteen äärellä tehdä kaikkeni parantaakseni hänet. Nyt se tuntuu liikuttavan uhmakkaalta lupaukselta, mutta silloin olin tosissani. Tunsin epäonnistuneeni, kun en pystynyt pelastamaan äitiä”, Mikko muistaa.

Hän kertoo kuulleensa, että moni läheisiä ihmisiä lapsena menettänyt käy läpi samantaisia tunteita.

”Vaikka syyllisyyteen ei olisi mitään syytä, se kulkee aina mukana. Luulen, että minulle on jäänyt siitä jokin vimma lunastaa paikani maailmassa yhä uudelleen.”

Pitkään Mikko taisteli kipua vastaan. Hän yritti murskata sitä myönteisen ajattelun voimalla, terapialla ja jopa alkoholilla, mutta sitkeä murikka pysyi paikoillaan. Koska alkoholista koitui enemmän haittaa, Mikko luopui siitä lopulta kokonaan.

”Enää en pyri poistamaan kipua, vaan annan sen tulla. Nautin yksinolosta ja tarvitsen omaa reviiä, mutta kaipaan ympärilläni myös ihmisiä ja sosiaalista elämää, jotta pääsen pois mustista virroista.”

Toisinaan läheisten on ollut vaikea ymmärtää, että hervottoman hulluttelijan sisällä asuu myös synkeä mietiskelijä.

”Moni on ihmetellyt, kuinka voin tehdä työtä huumorin parissa, jos yksin ollessa tuntuu välillä siltä, etten jaksa elää. Itse koen, että molemmat ääripäät mahtuvat elämään, jos niiden keskellä voi olla aidosti sitä mitä on”, Mikko sanoo.

Usein tunnemyrskyt ovat muotoutuneet riimeiksi. Niin kävi kolme vuotta sitten, kun 32-vuotinen avioliitto tytärten äidin, **Marita Kuustosen**, kanssa päättyi ja Mikko muutti yksin Helsingin Kallioon Karhupuiston laidalle. Nyt pysähdyspaikan osoite, Agricolaankatu 11, koristaa uuden albumin kantta.

”Kalliossa on ainutlaatuinen tunnelma. Nukuin ikkunat auki, jotta muistaisin, että elämä jatkuu. Puisto oli täynnä tarinoita, ja monet niistä antoivat kipinöitä uusiin lauluihin. Nyt tuntuu tärkeältä, että biisien hahmoilla on osoite.”

Kuustonen saa usein kirjeitä suomalaisilta miehiltä, jotka kertovat häkellyttävän suoraan iloistaan, kriiseistään ja parisuhteistaan. Monesta viestistä Mikko on tunnistanut myös itsensä. Hän tietää, kuinka vaikea on purkaa rintaa painavia tukkeita sanoiksi.

”Sukupolveni miehissä on yhä paljon sodan jälkeistä jälleenrakennuksen mentaliteettia. Olemme jääpäisiä ja tiukkoja uurastajia, jotka kuvittelevat, että elämästä selviää sisulla, kovalla työllä ja yksin. Pasikanmarjat! Elämästä selviää olemalla läsnä ja elossa muiden kanssa”, Mikko sanoo.

Osa oivalluksista on päätynyt Mikon juuri ilmestyneelle levyille, jossa on tekstejä peloista, suurista päätöksistä ja menneisyyden solmuista. Sellaisia ovat laulut *Anna mennä Anna* sekä *Parempi näin*, jotka kiteyttävät olennaisen luopumisen vaikeudesta.

”Jokainen meistä joutuu tekemään kipeitä ratkaisuja ja hyppäämään välillä kohti tuntematonta. Tiedän itekin, miltä tuntuu, kun on henkisesti niin loppu, että pää painuu hissien peiliin. Silloin ei oikein tiedä, mitä nappia nyt pitäisi painaa.”

Mikko uskoo, että suunta on lopulta päätettävä omin avuin, vaikka neuvoja riittäisi.

”Usein se on tietysti helpommin sanottu kuin tehty. Ikä voi tehdä rohkeammaksi, mutta samalla henkisesti laiskemmaksi. Siksi moni tyytyy tunteidensa vastaisesti kompromissiratkaisuun.”

Viimeisen sadan vuoden aikana ihmisen eliniänodote on kasvanut keskimäärin 40 vuodella.

Mikko uskoo, että pidentynyt elämänsaari vaikuttaa myös ihmissuhteisiimme. Onko enää edes realistista odottaa, että avioliitto voisi kestää koko elämän?

”Ainakin se lisää haasteita. Ihailen suuresti pariskuntia, jotka pysyvät yhdessä kuolemaansa saakka. Mutta olen seurannut viereistä myös monia ihmisiä, jotka voivat pitkissä liitoissaan yhä huonommin ja katuvat sitä, etteivät ole uskaltaneet erota.”

Oman sielunkumppaninsa Mikko Kuustonen löysi pari vuotta sitten tanssija **Hanna Brotheruksesta**, 48, jonka kanssa hän elää avioliitossa. Kuustonen kutsuu kahden freelancerin, kuuden lapsen ja yhden lapsenlapsen uuserhettä vauhdikkaaksi puuha-
maaksi, jossa ei tekeminen lopu. ▶

■ ”Minun nuoruudessani tunteista ei puhuttu. Nykyään tunteiden analysointi kuuluu yhtä lailla parisuhteeseen kuin työpaikallekin”, Mikko Kuustonen on huomannut.

*”Perheemme tunneskaalaa voisi mitata
Arki on niin tuulista, että tyyneys ei*

”Perheemme tunneskaalaa voisi mitata Richterin asteikolla tai desibeleinä. Arki on niin tuulista, että tyyneys ei varsinaisesti kuulu ohjelmistoon”, Mikko sanoo nauraen, mutta lisää, että elämä on hyvää juuri tällaisena.

”Pelottavampaa olisi, jos mikään ei tuntuisi miltään.” Mikosta on ollut mielenkiintoista seurata, kuinka perinteisen ydinperheen malli on vuosien saatossa muuttunut. ”Olen nähnyt ympärilläni huikeita sateenkaariperheitä, joiden muovautumiset eivät noudata mitään rakenteita. Kyse on rakkaudesta, vastuusta ja tahdosta. Kaiken keskellä olennaisinta on keskinäinen kunnioitus.”

Parisuhteeseen asettuminen on Mikon mukaan malliesimerkki intuitiosta. ”Meissä on valtava määrä elämäkokemusta ja hiljaista tietoa, johon voimme luottaa. Se on enemmän kuin pelkkä tunne oikeasta tai väärästä. Rakkauden äärellä tätä luottamusta ja uskoa punnitaan, kun kahden ihmisen intuitiot ja keskeneräisyydet kohtaavat.”

Viime syksynä Mikko astui uusiin saappaisiin, kun esikoistytär Iina Kuustosesta tuli äiti. Pian puoli vuotta täyttävä poikavauva on aiheuttanut tuoreessa isoisässä hämmäntävän rakkauden tunteen lisäksi haikeutta.

”En koskaan nähnyt isovanhempiani ja huomasin ensimmäistä kertaa kaipaavani heitä. Vanhempani olivat iäkkäitä, joten mummut ja papat olivat kuolleet ennen syntymääni. Valokuviani on vain muutama”, Mikko kertoo ja myöntää vielä hakevansa omaa paikkaansa isoisänä.

”Onhan tämä sellaista uuden elämän ihmettelystä. Olin juuri Iinan, vauvan ja Minkan kanssa syömässä ja vitsailimme, että mitkä yhteisistä geeneistämme haluaisimme jakaa ja mistä geeneistä voisimme ilomielin luopua.”

Vauvan kehityksen seuraaminen on Mikosta huumavaa puuhaa. Kun pikkumies kohotti ensimmäisen kerran kätensä tervehdykseen, isoisä liikkui kyyneliin.

”Luultavasti kyse oli oikeasti jostain refleksistä, mutta otin eleen selkeästi henkilökohtaisena yläfemmana. Kaveri on päättänyt ottaa maailmaa haltuun.”

Vauvan syntymä on vienyt Mikon pikakelauksella myös oman isyytensä alkutaipaleeseen. Kun Iina ja Minka olivat

■ Mikosta tuli viime syksynä isoisä. Onneen on sekoittunut haikeutta: hän ei itse koskaan ehtinyt tavata isovanhempiaan.

*Richterin asteikolla tai desibeleinä.
varsinaisesti kuulu ohjelmistoon.”*

pieniä, Kuustoset asuivat vuokra-asunnossa Vantaan Myyrmäessä. Tuore isä olisi halunnut tarjota tyttärelleen enemmän, mutta edulliset asumiskustannukset veivät voiton.

”Lapset katsovat maailmaa aivan erilaisin silmin. Kun taannoin kävin kävelemässä vanhoilla kotiseuduilla Minkan kanssa, hämmästyin, kuinka kauniina hän sen maiseman pienetkin yksityiskohdat muisti.”

Mikko uskoo, että kannamme lapsuusmaisemaa aina mukamme.

”Kun minä menen autoverstaalle tai vaikka parkkihalliin, tunnen oloni kotoiseksi, koska siellä on tuttu louhitun kiven tuoksu. Samanlainen oli Oravikosken kaivostunneleissa, joissa isäni työskenteli.”

Vaikka välit Iinan ja Minkan kanssa ovat lämpimät, Mikko muistaa matkan varrelta haastavienkin aikoja. Esikoistytären murrosikä nostatti kotona usein tunteiden myrskyn, jolloin isäkin taantui toisinaan kolmevuotiaan tasolle.

”Joskus riitti, että Iina otti yhden tyhjäksi tekevän katseen ja sisälläni musteni. Putosin samaan sudenkuoppaan yhä uudelleen ja raivosin pää punaisena. Silloin aikuisuus kyllä loisti poissaolollaan”, Mikko kertoo nolona.

Omaa rooliaan vanhempana Mikko pohti paljon kirjoittaessaan **Jenni Pääskysaaren** kanssa kirjaa *Isän tyttö, tytön isä*.

”Lapsen teini-ikässä vaikeinta on se, että aikuisen pitäisi malttata pysyä rinnalla turvallisena ja vakaana, vaikka sisällä riehuisi minkälainen tornado tahansa. Välillä minustakin tuntui siltä, että aiempien vuosien kasvatustyö oli valunut hukkaan.”

Tietenkään niin ei ollut. Kaikkien olo helpottui, kun hormoneja heittelevä murrosikä oli ohi. Nykyään Mikko sanoo seuraavansa kummankin tyttärensä elämää ja uraa kiitollisena ja ylpeänä.

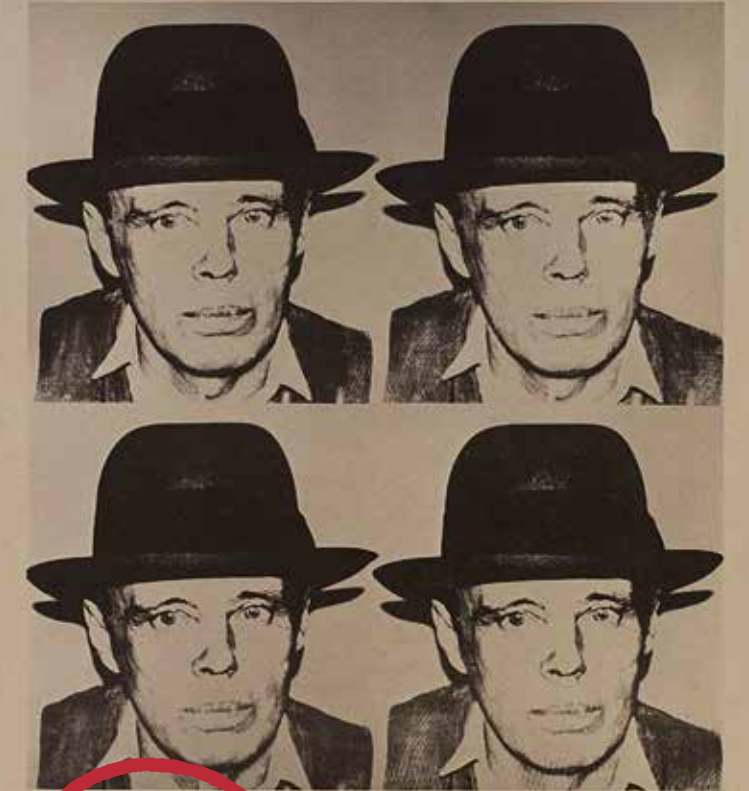
”Muistan, kuinka lukihäiriöstä kärsinyt Minka alkoi haaveilla näyttelijän työstä ja pelkäsin kuvion johtavan katkeriin pettymyksiin. Nyt sisukas Minka improvisoi joka viikko suorassa televisiolähetyksessä. Se muistuttaa, että me ihmiset kuljemme usein pelkojamme kohti.”

Tärkeintä on toivo. Kun Mikko kiersi kehitysmaita YK:n hyväntahdon lähettiläänä 1990-luvulla, hän kohtasi usein perheitä, joiden elinolosuhteet näyttivät mahdottomilta. Silloin lohtua toi pienikin muutoksen siemen, joka saattoi mahdollistaa paremman elämän lapsille.

”Paljon on tapahtunutkin. Minulle vuosituhaten suurin talousuutinen oli se, että yli miljardi ihmistä on nousut äärimmäisestä köyhyydestä siedettävään köyhyyteen. Me emme osaa edes kuvitella tämän muutoksen merkitystä, sillä oma elämämpiirimme sisältää tähtitieteellisen määrän rakenteellista turvaa, koulutusta, terveydenhuoltoa ja ihmisoikeuksia”, Kuustonen muistuttaa.

Aina, kun synkät uutiset ovat nitistää alleen ja maailman arvaamattomampi puoli lyö avokämmenellä, Mikko lohdutuu ajattelemalla, että hyviäkin asioita tapahtuu.

”Yritän muistaa, että saan joka päivä käytettäväkseni 86 400 uutta sekuntia. En halua ajatella, että aika hapunee, vaan sitä tulee koko ajan lisää. Iloitsen siitä, että olen elossa keskeneräisenä ihmisenä. Se riittää tänään oikein hyvin.” ●

JOSEPH BEUYS

OUTSIDE THE BOX

TOISIN AJATELLEN / UTANFÖR RAMARNA
8.2.–21.5.2017